

Aleg. 203

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o wniosku p. Skarbka i tow. w przedmiocie przyspieszenia regulacji i obwałowania Dniestru i Strwiąża.

Wysoki Sejmie!

Mimo licznych poleceń wydawanych przez Monarchów, kancelaryę nadworną i Rząd krajowy, tudzież objazdów podejmowanych przez kierowników i urzędników Dyrekcyi budownictwa we Lwowie od r. 1784 do r. 1847, sprawa regulacji górnego Dniestru i Strwiąża wraz z osuszeniem bagien naddniestrzańskich prawie przez sto lat nie postąpiła naprzód.

Poruczone uchwałą Wys. Sejmu z 7. kwietnia 1876 r. Wydziałowi krajowemu opracowanie projektu doznało również 20-letniej zwłoki, gdyż Wydział krajowy nie mając wówczas do dyspozycyi sił fachowych, musiał skierować sprawę na drogę ankiet, która nie doprowadziła do rezultatu.

Dopiero na podstawie zasad ułożonych w r. 1891 przez radcę ministeryalnego śp. Romualda Iszkowskiego wspólnie z kraj. biurem melioracyjnem i departamentem budownictwa wodnego c. k. Namiestnictwa opracowało biuro melioracyjne projekt regulacji górnego Dniestru od Kornalowie do Rozwadowa i Strwiąża od Biskowic do ujścia, której koszta obliczono na 9,200.000 K.

Projekt ustawy zapewniającej wykonanie tej regulacji uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z d. 9. lutego 1897, lecz z powodu obiekcyj stawianych projektowi technicznemu przez delegata c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, który podobnej regulacji nie projektował, ani nie wykonywał, ustawa otrzymała sankcyę cesarską po upływie prawie lat czterech 4. grudnia 1900 (Dz. u. kraj. nr. 12 z r. 1901).

Wskutek tych obiekcyj doznał projekt techniczny znacznej zmiany na niekorzyść właścicieli gruntów nadbrzeżnych, okres budowy został przedłużony z lat 20 na 28, a rozporządzenie wykonawcze przesłane c. k. Rządowi odezwą Wydziału krajowego z 18. lutego 1899 l. 6.759 zostało ogłoszone w dzienniku ustaw krajowych dopiero w r. 1901 pod nr. 32.

Powołując się co do tych zmian projektu technicznego i rozporządzenia wykonawczego na alegat 4. sprawozdania melioracyjnego Wydziału krajowego z r. 1899 l. 79.101, Komisya zaznacza, że z projektu rozporządzenia wykonawczego wyeliminowało c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych wyszczególnienie robót, które dla adjacentów są najważniejsze, a natomiast skrepiło samodzielność kierownictwa budowy, poddając je delegatowi ministeryalnemu i zażądało zamieszczenia

w rozporządzeniu wykonawczem celu regulacji, jak dla Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem, który to cel nie zawsze bywa osiągniętym. Do tych najważniejszych dla adjacentów robót należą korekcya ujść dopływów (rowów), tudzież budowa przepustów w drogach holowniczych, któreby wodę występującą z brzegów odprowadziły napowrót do łożyska Dniestru i Strwiąża, a w razie potrzeby przez otwarcie klap przepustów mogły służyć do namulania.

Dlatego też, chociaż pojemność łożyska wskutek regulacji (zwiększenia spadku) znacznie została zwiększoną, — bo obecnie przepływa w brzegach 65% do 162% więcej wody, aniżeli przed rozpoczęciem regulacji — właściciele gruntów nadbrzeżnych podnoszą uzasadnione zażalenia z tego powodu, że woda, która przy wyższych stanach występuje z brzegów, nie ma utworzonego należytego odpływu za pomocą przepustów opatrzonych w kłapy samoczynne w drogach holowniczych.

Sprawę tę przedstawiono w roku ubiegłym szefowi galic. departamentu wodnego w c. k. Ministerstwie spraw wewnętrznych, c. k. nadradcy budownictwa p. Arturowi Herbstowi, który nie podzielając zapatrywań delegata tego Ministerstwa przeznaczonego do kontroli robót, uznał potrzebę odwodnienia gruntów i odprowadzenia wody występującej z brzegów za pomocą przepustów w drodze holowniczej, a zarazem oświadczył się za skróceniem okresu budowy, zwłaszcza że realizujące się przekopy wymagają rychłego zabezpieczenia, a Wydział krajowy wobec wyczerpania rocznych dotacyj (datków państwa i kraju) udzielać musi corocznie z funduszu krajowego na rachunek dotacyi następnego roku zaliczek, których suma doszła w r. 1908 do 225.000 K. Ponieważ koszt budowy przepustów i odwodnienia znajdują dostateczne pokrycie w dotychczasowych oszczędnościach, które według sprawdzonych aktów kolaudacyjnych wynosiły z końcem r. 1903 pożądaną kwotę 604.794 K 58 gr. (36 5% preliminarza kosztorysowego), a c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych zatwierdzając operat kolaudacyjny za lata 1899—1903 reskryptem z 4. czerwca 1908 l. 6.629/07, uznało potrzebę spiesznego zabezpieczenia realizujących się przekopów, choćby to nawet miało pociągnąć za sobą skrócenie okresu budowy; — Komisya gospodarstwa krajowego przychyliła się do wniosku posła hr. Skarbka w sprawie skrócenia okresu budowy, a nadto proponuje uchwalenie rezolucyi w sprawie rychłego wykonania budowy przepustów w drogach holowniczych dla odprowadzenia wody pochodzącej z wylewów.

Wedle rozporządzenia wykonawczego z 6. lutego 1901 Dz. u. kr. Nr. 32, roboty przy regulacji górnego Dniestru z dopływami mają być wykonane w latach 28, od r. 1899 do r. 1927. Ponieważ rokowania z c. k. Rządem w sprawie skrócenia budowy wymagać będą dłuższego czasu, zatem skrócenie to, które wymagać będzie podwyższenia rat rocznych 40% datków kraju i państwowej dotacyi wodnej, tudzież 20% datku państwowego funduszu melioracyjnego, znaleźć może wyraz w budżetach krajowym i państwowym dopiero w r. 1910. Suma 40% datków kraju i państwowej dotacyi wodnej wyniesie do końca roku 1909 po 1,445.708 K, pozostanie zaś do uiszczenia po 2,244 292 K; suma natomiast 20% datku państwowego funduszu melioracyjnego wyniesie po koniec r. 1909 657.140 K, pozostanie zaś do uiszczenia 1,182.860 K.

Przy rozłożeniu reszty tych datków na lat 10 od r. 1910 do r. 1919, cały okres budowy wynosiłby 21 lat (zamiast 28), a coroczna rata 40% datku kraju i dotacyi wodnej wzrosłaby ze 131.428 K na 223.429 K 20 gr., takąż zaś rata funduszu melioracyjnego z 65.414 K na 118.286 K, corocznie zaś należałoby przebudować zamiast 328.570 K, sumę 565.145 K 40 gr.

Co się tyczy ochrony gruntów od wylewów, Komisya musi przede wszystkim zwrócić uwagę, że prawie powszechnie, tak w prasie, jak i u ludności interesowanej mylnie panuje zapatrywanie, jakoby regulacya rzek mogła w zupełności uchylić wylewy.

Regulacya ma na celu ochronę gruntów od zrywania, pogłębienie łożysk rzek, a tem samem utworzenie odpływu i umożliwienie osuszenia, wreszcie ułatwienie spławu, wpływa zaś tylko na obniżenie stanu wody w rzekach, a nie chroni od wylewów przy nadzwyczajnych wezbraniach w środkowym i dolnym biegu rzeki

Dla zapobieżenia powodziom służą oprócz zabudowań i zalesień źródlowisk, dwojakiego rodzaju budowle: wały ochronne i zbiorniki wody w górach. Pierwszy system od setek lat praktykowany, zastosowuje Wydział krajowy na Powiślu, a po części w dorzeczu Dniestru przy regulacyi Tyśmienicy, gdzie chodzi o ochronę łąk nadbrzeżnych od wody tej rzeki zanieczyszczonej ropą. Drugi system daleko kosztowniejszy, lecz rentujący się w krajach przemysłowych, gdzie siłę wodną sprzedaje się przedsiębiorcom, przeprowadza Wydział prowincjonalny szląski przy regulacyi sudeckich dopływów Odry, do której kosztów przyczynia się państwo pruskie 80% datkiem. Ów pierwszy tańszy system obwałowania dla ochrony od wylewów zamierza Wydział krajowy zastosować na Dniestrze i Strwiążu, co już podniesiono w sprawozdaniu technicznem do projektu regulacyjnego, oraz w tegorocznem sprawozdaniu o melioracyach (pag. 70); — jednakże obwałowanie to będzie możliwem dopiero po uregulowaniu Dniestru i Strwiąża.

Jakkolwiek wobec tego oświadczenia Wydziału krajowego rezolucya w sprawie obwałowania jest prawie zbytęzną, to jednak Komisya dla zaznaczenia wagi i nagłości sprawy przedstawia ją Wysokiemu Sejmowi do uchwały:

Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w porozumieniu z Wydziałem krajowym zmienił postanowienia §§. 3. i 5. rozporządzenia wykonawczego z dnia 6. lutego 1901. Dz. u. kr. Nr. 32. do ustawy o regulacyi górnego Dniestru z dopływami w tym kierunku, ażeby roboty przy tej regulacyi ukończone zostały w r. 1919.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby po przeprowadzeniu rokowań z c. k. Rządem jak najrychlej przystąpił do budowy przepustów w drogach holowniczych Dniestru i Strwiąża dla odwodnienia gruntów nadbrzeżnych i odprowadzenia wody pochodzącej z wylewów.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby jak najrychlej zarządził opracowanie projektu obwałowania Dniestru i Strwiąża od Sambora w dół i przedłożył Sejmowi do lat trzech projekt ustawy zapewniającej wykonanie obwałowania przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego.

Przewodniczący:
Brykczyński.

Sprawozdawca:
Kędzior.

